

למרות תרחישי האימים: המדינה תבקש מהעליון להפוך החלטתו ולהשאיר את מכל האמוניה בחיפה

על פי מקורות ממשלתיים, המהלך מתואם עם חיפה כימיקלים ■ בית המשפט העליון קבע כי המכל והאוניות מעוררים חשש "לאסון בקנה מידה לאומי", וכי הפעלתם תופסק ביולי 2017 ■ חיפה כימיקלים: "מקווים שהממשלה תחזיר את מפעלי החברה לעבודה"

07:01 01.06.2017 מאת: אורה קובן

המדינה נערכת להגיש לבית המשפט העליון בקשה לשנות החלטתו ולאפשר להאריך את פעילות מכל האמוניה בחיפה, כפתרון לטווח המידי המותאם לחיפה כימיקלים בעיקר — כך אמרו בערב החג מקורות ממשלתיים. לצורך זה, התבקשו משרדי האוצר והכלכלה להכין חוות דעת כלכלית חדשה, הפוכה מהעמדה שהציגו בעבר, שתטען כי סגירת המכל עתה תהווה פגיעה קשה במשק.

בעבר הביעו המשרדים עמדה שהוצגה כעמדת המדינה בבית המשפט העליון, שקבעה כי אין שיקול כלכלי העולה על השיקולים הבטיחותיים והביטחוניים שבבסיס ההחלטה לסגור את המכל. ככל הידוע, מאז התחילו מפעלים במשק להיערך ליבוא חלופי של אמוניה, ולא צפויה בעיה מבחינתם. יתר על כן, חלקם כבר קיבלו אמוניה ממקורות אחרים. הבעיה היחידה, לפי מקורות ממשלתיים, היא של חיפה כימיקלים, שכל פתרון שאינו המשך המצב הקיים יקטין את רווחיה.

המקורות ציינו כי המהלך הממשלתי, המתגבש בתיאום עם חיפה כימיקלים, יצטרך לכלול הארכה של היתר הרעלים שתקבל החברה מהמשרד להגנת הסביבה, שאמור לפוג היום. בד בבד, יעודכנו חוות הדעת הביטחוניות, כך שיענו בצורה מפורטת יותר על הטענות של דו"ח הפרופסורים לכימיה מהטכניון שקבע כי המכל ואוניית האמוניה הפוקדת את נמל חיפה אחת לחודש מהווים סכנה השקולה לזו של כמה פצצות אטום. זאת, לאחר שחוות דעת הפוכות שהציגה הממשלה ללא פירוט, כאמירה כללית מטעם המועצה לביטחון לאומי (מ"ל), וחוות דעת של פיקוד העורף, לא שיכנעו את בית המשפט שהמכל והאונייה אינם מסוכנים בשגרה. כדי לקדם את בקשתה צפויה המדינה להסכים למילוי חלקי של המכל ולהגעת אוניות אמוניה קטנות יחסית, מה שעשוי להקטין את הסיכון הביטחוני והבטיחותי של מערך האמוניה.

מחיפה כימיקלים נמסר בתגובה: "לצערנו, אין פתרון ארוך טווח או קצר טווח שאושרו על ידי הממשלה. אנחנו מקווים שהממשלה תקבל החלטות מחייבות שיהיה בהן כדי להחזיר את מפעלי החברה לעבודה, לאחר השבתה של יותר מחודשיים".

השבוע קבע בית המשפט כי מכל האמוניה ירוקן לחלוטין עד סוף יולי 2017. עד אז תוכל חיפה כימיקלים לבקש להביא אוניית אמוניה אחת, ובתנאי שלא תבקש היתר נוסף להגעת אוניית אמוניה. המשמעות היא שבית המשפט העליון תומך בעמדות שתי ערכאות של בתי המשפט בחיפה, שקבעו שיש לסגור את המכל. עם זאת, בית המשפט העליון לא

קבע שמדינה לא תוכל לבקש הגעת אוניות אמוניה נוספות, וזה כנראה מה שהמדינה מתכוונת לעשות כפתרון לטווח המידי. לטווח הבינוני, צפוי פתרון של אוניית אמוניה במרחק 3–10 ק"מ מהחוף, שתזרים אמוניה בצורת ישירות למפעל החברה בצפון. הקמת התשתית במימון חיפה כימיקלים צפויה להימשך לפחות 18 חודשים. לפיכך, התוכנית להמשך הפעלת מכל האמוניה צפויה להימשך לפחות עוד שנה וחצי.

בטווח הארוך, מתוכנן פתרון משולב של הקמת מפעל בדרום, והמשך שימוש באוניית האמוניה המרוחקת מהחוף. עם זאת, לא ברורה הכדאיות של המפעל במצב שבו חיפה כימיקלים מקבלת חלק ניכר מהאמוניה שלה באמצעות אונייה. בית המשפט העליון הודיע השבוע על מתן ארכה אחרונה להתארגנות כל המעורבים ביבוא האמוניה.

לפי מתווה שפירט, חיפה כימיקלים תוכל להביא באופן חד פעמי אוניית אמוניה אחת או יותר, ובלבד שהמשרד להגנת הסביבה והגורמים הביטחוניים יאשרו כי מילוי המכל, ככל שיידרש, ייעשה בבטיחות הראויה ובמגבלות הביטחוניות, ויאפשר את ריקונו הסופי לא יאוחר מ-31 ביולי 2017. האישור מותנה בכך שחיפה כימיקלים תתחייב לבית המשפט עד 6 ביוני כי לא תגיש בקשה נוספת למילוי המכל, וכי תרוקן אותו סופית עד אותו מועד. אם תעשה כן, תאשר המדינה לבית המשפט שיתקיימו התנאים למילוי וריקון בטוחים של המכל.

עוד קבע בית המשפט כי עד סוף יולי יושלמו הליכי ההתארגנות של הממשלה לאישור חלופות למפעלים אחרים, לרבות אלה שמעוניינים ביבוא במכלים קטנים ("איזו טנקים"). כמו כן, ייבחנו האפשרויות העומדות בפני חיפה כימיקלים, כמו סגירת המכל, יבוא באוניות קטנות ופריקה ישירה לאיזו טנקים. בנוסף, הציע בית המשפט לבחון ייצור אמוניה על ידי חברת החשמל גם לצרכנים אחרים במשך. בהמשך, מוצע שייבחן היתר לתעשיית הדשנים לייבא חומצה חנקתית במקום אמוניה, עד להקמת מפעל ייצור אמוניה בדרום, מהלך שיימשך כשלוש שנים.

1,000–5,000 נפגעים - בתרחיש האופטימי

השופט חנן מלצר קבע בדבריו כי מכל האמוניה מסוכן לציבור. לדבריו, "האמוניה היא חומר רעיל מאוד, ולנוכח קרבתם הרבה של המסוף והמכל לאוכלוסייה המונה חצי מיליון איש באזור חיפה, יש סיכון כי פגיעה ביטחונית או תקלה בטיחותית באלה עלולות להמיט אסון. זאת, לצד הסיכון הנובע מדליפה אפשרית, או מפגיעה באוניית האמוניה שהיתה פוקדת את נמל חיפה מדי חודש". זו גם הסיבה שבגינה קבעו גורמי ממשלה מוסמכים במאי 2016 כי יש לסגור את המכל ולמצוא חלופות ליבוא אמוניה.

לגבי סבירותה של התרחשות אסון ציין מלצר כי גם לפי הגישה המקלה שהציגה חיפה כימיקלים, מספר הנפגעים עלול לנוע בין 1,000 ל-5,000, כשכ-1% מהם יקפח את חייו, ואחרים יסבלו מנזק בריאותי עד כדי שיתוק; "מדובר בחשש לאסון בקנה מידה לאומי". מלצר מתח ביקורת על חיפה כימיקלים, וציין כי היא פועלת ללא היתר בנייה וללא רישיון עסק. לדבריו, החברה לא עמדה בחלק מהתנאים שהושתו עליה בדיון באפריל השנה, שאמורים היו לאפשר התארגנות במשך, וחרז וקבע כי היא אשמה במצב שאליו נקלע המשך, מכיוון שלא נערכה מבעוד מועד לחלופות יבוא.

"המציאות שלפנינו נוצרה, בין השאר, עקב אי-היערכות המבקשת (חיפה כימיקלים; א"ק) למה שנדרש ממנה לאחר הדיון שהתקיים אצל המשנה ליועץ המשפטי לממשלה ב-8 באפריל 2013, ושבעקבותיו נמסר למבקשת כי המשך מילוי מכל האמוניה יותר עד 1 במאוס 2017 או עד הקמת מפעל לייצור אמוניה — המוקדם מבין השניים", חזר וקבע מלצר. בכך דחה את טענת חיפה כימיקלים כי פרש בצורה לא נכונה את הדיון שנערך ב-2013 ואת טענותיה, שלפיה מרכז להקמת המפעל איפשר לה היערכות נוספת של כמה שנים קדימה לסגירת המכל.

"שבי רגולטורי" של הגורמים הממשלתיים

מלצר ציין כי המשרד להגנת הסביבה וגורמי ממשלה נוספים השלימו עם המעמד המונופוליסטי של החברה, ושינו מעת לעת עמדותיהם בדיונים משפטיים. הוא הוסיף כי היועץ המשפטי לממשלה קבע תחילה שאין אינטרס ציבורי העולה על האינטרס של סגירת המכל, אך לאחר התערבות ראש הממשלה, חל שינוי בעמדה, ונקבע כי יש לתת למשק תקופת היערכות לפני ריקון המכל. מלצר קבע כי הגורמים היו נתונים ב"שבי רגולטורי" שממנו נחלצו רק באחרונה.

לגבי הפתרון לטווח הארוך של הקמת המפעל, קבע מלצר כי ראוי שיביא למצב שבו יהיו לפחות שני יצרני אמוניה בישראל, כדי שהמשק והרגולטורים לא יהיו שבויים עוד לכאורה בידי המונופול.

עם זאת, לפי דיון שנערך במשרד האוצר בתחילת השבוע, לא ברור אם יהיו שני יצרני אמוניה בטווח הארוך. משרד האוצר הודיע בתום הדיון כי הצבת אוניית אמוניה מחוץ לנמל חיפה מסתמנת כפתרון לטווח הארוך לאספקת אמוניה למשק, וכי ההרעה לגבי הפתרון לטווח הקצר עברה למשרד ראש הממשלה.

על פי הודעת משרד האוצר, משרדי הממשלה נוטים לגבש פתרון תחרותי לטווח הארוך לאספקת אמוניה למשק. לפי פתרון זה, לצד הקמת מפעל בדרום, תוצב אוניית אמוניה בים, הרחק מאזורים מאוכלסים, שתעביר את האמוניה בצינור ליבשה. באחרונה גובשה הסכמה בין הממשלה לחיפה כימיקלים ולכיל, שלפיה שלושתם ישתתפו בהקמת מפעל לייצור אמוניה בדרום. אם גם מערך הולכת האמוניה בצפון יוקם על ידי חיפה כימיקלים, לא ברור כיצד תיווצר תחרות, ואם בכלל תהיה כדאיות כלכלית להקים מפעל אמוניה בדרום.

מעיריית חיפה נמסר בתגובה: "העירייה תתנגד לכל פתרון שיאריך את פעילות המכל מעבר ל-31 ביולי, כפי שקבע באופן חד משמעי בית המשפט העליון".